

Vallander, Nousiainen

2.12.2025

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto TyV 3.12.2025 klo 11.30

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045, VNS 7/2025 vp

Lausunnon keskeinen sisältö

- Tekoälyn käyttöönotossa on varmistettava työntekijöiden hyvinvointi, syrjimättömyys ja osallistuminen päätöksentekoon. Työntekijöillä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa tekoälytyökalujen käyttöönottoon ja käyttöön työssä.
- Nuorten siirtymistä koulutuksesta työelämään tulee tukea esimerkiksi riittävällä työelämätietojen ja -taitojen opetuksella, tarjoamalla laadukkaita harjoittelu- ja työpaikkoja ja uudistamalla nuorisotakuu.
- Aikuiskoulutuksen merkitys korostuu työurien pidentyessä ja työelämän osaamistarpeiden muuttuessa esimerkiksi teknologian kehityksen, ilmastonmuutoksen ja demografisten muutosten vuoksi.
- Työelämän osaamistarpeita koskevaa ennakointitietoa tulee koota kansallisella tasolla yhteen hyödynnettäväksi osana koulutuspoliittista päätöksentekoa.

Tekoäly ja työelämä tulevaisuudessa

Suomi voi korkean osaamisen ja teknologian kärkimaana olla yksi tekoälyn hyödyntämisen edelläkävijöistä. Parhaimmillaan tekoälyn hyödyntäminen voi lisätä työn tuottavuutta ja parantaa työelämän laatua. Tämä edellyttää kuitenkin osaamisen merkittävää laajentamista työpaikoilla ja tekoälyn monipuolisempaa hyödyntämistä eri tehtävissä, prosesseissa ja toimialoilla.

Digitaalinen siirtymä työmarkkinoilla lisää sekä perus- että korkean tason digitaalisen ja tekoälyosaamisen kysyntää. Digitaalisen- ja tekoälyosaamisen vaje koskee koko EU-aluetta. Esimerkiksi EU:n kilpailukykyä ja sisämarkkinoiden tulevaisuutta käsittelevät Mario Draghin ja Enrico Lettan raportit tunnistivat digitaalisen osaamisvajeen merkittäväksi esteeksi kilpailukyvyille.

Tekoäly voi tarjota mahdollisuuksia esimerkiksi työhyvinvoinnin ja turvallisuuden parantamiseen. Tekoälyn käyttöönotossa on varmistettava, ettei se johda työntekijöiden epätarkoituksenmukaisen valvonnan lisääntymiseen tai yksityisyyden loukkaamiseen.

Vallander, Nousiainen

2.12.2025

Teknologinen kehitys voi johtaa myös jatkuvaan yhteydenpitoon ja saavutettavuuteen, mikä on omiaan hämärtämään työn ja yksityiselämän rajoja sekä oikeutta vapaa-aikaan. Työelämässä käytettävän tekoälyn keskiössä on oltava hyvinvointi ja työolosuhteet. Vaikka tekoälyn käyttö eri tehtävissä ja prosesseissa voi auttaa vähentämään rutiininomaisia, vaarallisia tai raskaita työtehtäviä, ei se saa johtaa työntekijöiden hyvinvoinnin heikentymiseen tai psykososiaalisen kuormituksen kasvuun.

Keskeistä on, että tekoälyn käyttö työssä tapahtuu inhimillisesti ja läpinäkyvästi, työntekijän autonomiaa ja suojaa kunnioittaen. Tekoälyn käyttöä ja digitaalista siirtymää työpaikoilla tulisikin ohjata huomioiden varovaisuusperiaate, human in control –periaate sekä ihmisarvo ja eettiset periaatteet. Tekoälyn syrjimättömyys on varmistettava ja sen vaikutuksia eri väestö- ja henkilöstöryhmiin on seurattava.

STTK esittää kansallista tekoälyohjelmaa vauhdittamaan tekoälymuutosta työpaikoilla. Ohjelman yhtenä tavoitteena olisi kannustaa julkisen ja yksityisen sektorin työnantajia järjestämään työntekijöilleen tekoälykoulutusta työajalla ja työnantajan kustantamana. Erityisesti pieniltä ja keskisuurilta yrityksiltä puuttuu resursseja digitaalisen osaamisvajeen hallitsemiseksi. Vähemmän koulutetut työntekijät ovat vaarassa jäädä vaille edellytyksiä osaamisen kehittämiseen. Tyypillistä on, että niillä työntekijäryhmillä, jotka eniten tarvitsevat digitaalista koulutusta, on heikoimmat mahdollisuudet osallistua siihen.

Tekoälyn hyötyjen ja riskien oikeudenmukainen ja eettinen hallinta edellyttää tiivistä yhteistyötä työntekijöiden, työnantajien, tekoälyn kehittäjien ja poliittisten päättäjien välillä. Työntekijöillä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa tekoälytyökalujen käyttöönottoon ja käyttöön työssä. Osallistamalla työntekijät ja henkilöstön edustajat päätöksentekoon jo suunnitteluvaiheessa varmistetaan, että työntekijöiden näkökulmat ja tarpeet otetaan huomioon ja että tekoälyä käytetään tavalla, joka hyödyttää kaikkia osapuolia. Samalla lisätään luottamusta työpaikoilla sekä ehkäistään työntekijöiden oikeuksiin ja ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä.

Tekoälyn käytön laajeneminen voi lisätä polarisaatiota työelämässä, syrjäyttää työelämästä kokonaan tai esimerkiksi vaikeuttaa nuorten pääsyä työelämään. Työelämässä jo olevien mahdollisuuksista osaamisen päivittämiseen tulee varmistua, mutta lisäksi on siis taattava riittävä tekoälyosaaminen myös työelämään tuleville. Käytännössä tekoälyteemat tulisi integroida eri koulutustasolle.

Nuorten työelämään siirtymistä tulee tukea koulutuksen aikana riittävällä työelämä tietojen ja -taitojen opetuksella. Lisäksi opiskelijoille on tärkeää tarjota laadukkaita harjoittelupaikkoja ja kesätyöpaikkoja myös heikommassa talouden suhdannetilanteessa. Esimerkiksi oppisopimuspaikkojen ja palkkatuetun työn mahdollistaminen, nuorisotakuun uudistaminen sekä kesätyösetelin valtakunnallistaminen tukisivat nuorten siirtymää koulutuksesta työhön ja ehkäisisivät syrjäytymistä.

Vallander, Nousiainen

2.12.2025

Digitaalisen murroksen ja tekoälyn kehityksen aikaansaamassa muutoksessa on huomioitava sosiaalinen edistys ja työntekijöiden oikeuksien suoja. Muutoksessa tulee varmistaa, että se edistää laadukasta työllisyyttä ja parempia työoloja. Työntekijöiden kyvystä pysyä muutoksessa mukana on huolehdittava ennen kaikkea tukemalla jatkuvan osaamisen kehittymisen edellytyksiä.

Mitä osaamista tulevaisuudessa tarvitaan

Tulevaisuusselonteossa on tunnistettu kiitettävästi sivistyksen, osaamisen ja tutkimuksen merkitys Suomen tulevaisuudelle sekä tarve pitkäjänteisiin investointeihin. STTK painottaa, että koulutus- ja osaamistason nostoa tärkeämpää on parantaa koulutuksen ja tutkintojen laatua kaikilla koulutusasteilla peruskoulusta toiselle asteelle ja korkeakouluihin. Koulutuksen aloituspaikkojen lisäämiselle tulee osoittaa pysyvä rahoitus. Tämän ohella on tarpeen tunnistaa vahvemmin laaja-alaisen sivistyksen merkitys sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestäväälle työelämälle ja yhteiskunnalle.

Muodollisen koulutuksen kautta hankittu tutkinto antaa edelleen yksilölle parhaan turvan muuttuvassa työelämässä. Lisäksi tarvitaan joustavia mahdollisuuksia päivittää ja täydentää osaamista työuran aikana. Aikuiskoulutuksen rooli tulee entisestään korostumaan työurien pidentyessä ja työelämän osaamistarpeiden muuttuessa tekoälyn ja muun teknologian kehityksen, ilmastonmuutoksen ja demografisten muutosten vuoksi.

STTK nostaa esille tarpeen koota kansallisella tasolla yhteen työelämän osaamistarpeita koskevaa ennakointitietoa hyödynnettäväksi osana koulutuspoliittista päätöksentekoa. Laadullisen osaamistarpeita koskevan ennakointitiedon kokoamista ja tiedon hyödyntämistä varmistamaan olisi luotava pysyvä rakenne.

Koulutus- ja työperäisen maahanmuuton edistäminen on välttämätöntä osaavan työvoiman saatavuudelle Suomessa. Tällä hetkellä vain noin puolet koulutuksen vuoksi Suomeen tulleista työllistyy tänne. Koulutuksen aikana on tuettava vahvemmin kotoutumista ja työllistymistä lisäämällä työelämä- ja yhteiskuntaorientaatioon liittyvää opetusta ja kielikoulutusta.

Lisätietoja

Taina Vallander, johtaja, yhteiskuntavaikuttaminen
taina.vallander@sttk.fi, puh. 040 1841 464

Riina Nousiainen, asiantuntija, koulutus ja osaaminen
riina.nousiainen@sttk.fi, puh. 050 310 6056